

Dansk læseguide til artiklen *Bærekraft. Bæredygtighed. Hållbarhet* – et nytt perspektiv i dansk/norsk/svensk

Du skal til at læse artiklen ”Bærekraft. Bæredygtighed. Hållbarhet – et nytt perspektiv i dansk/norsk/svensk”. Den er skrevet på *bokmål*. Så hvad skal man egentlig vide og kunne som dansktalende for at kunne læse en tekst på norsk?

Når man som dansktalende skal læse en artikel på den norske skriftsprogvariant, vi kalder *bokmål*, skal man først og fremmest indstille sig på, at man må være lidt mere fleksibel og nysgerrig i sin læsning, end man ellers er.

- Bokmål anvendes af 80 – 90 % af alle nordmænd
- Bokmål har en fælles historie med det danske skriftsprog (dansk og bokmål var stort set identiske sprog frem til 1907 og ligner meget den dag i dag)

Bokmål ligner dansk så meget, at man med en smule tilvænning og et ønske om at forstå ret hurtigt vil kunne læse fagtekster med stort set fuldt udbytte. Prøv selv at læse indledningen til temaartiklen og læg mærke til forskellene. Du kan eventuelt bruge den såkaldte ”trafiklysmetode” til at danne dig et overblik. Trafiklysmetoden går ud på, at man farvelægger ord,

- der staves ens og betyder det samme, med grøn,
- ord, der er genkendelige, men staves lidt anderledes med gult
- og ukendte ord med rødt.

Vi har gjort det sådan:

Bærekraft heter det på norsk. Bæredygtighed på dansk. Hållbarhet på svensk. Tidens store samfunnsutfordring og debattema – ikke bare i de nordiske landene, men i det meste av verden. En problemstilling som kan virke så stor, kompleks og alvorlig at den nesten er umulig å undervise i. Kanskje særlig i språkfagene dansk, norsk og svensk, for er ikke bærekraft primært en oppgave for naturfaglærerne?

- Vi ser, at det meste af teksten er markeret med grøn. Ordene er altså identiske på bokmål og dansk (der er dog en anderledes ordstilling i sidste linje. På norsk hedder det: “for er ikke bærekraft”. På dansk: “for er bærekraft ikke”).
- De gule ord er for det meste også lette at gætte. Ofte er det blot et enkelt bogstav, der adskiller sig fra dansk, fx en vokal “nesten” (næsten), en endelse “landene” (lande) eller konsonant “heter” (hedder).
- De røde ord er der kun et af i citatet, nemlig “kanskje”, hvor vi på dansk siger “måske”. Det er alligevel ret let at gætte betydningen af ordet ud fra sammenhængen. Den måde at læse på kalder vi en kontekstbaseret gættestrategi.

Læsestrategier

Når man læser en artikel på *bokmål*, kan det være godt at være bevidst om, hvilke læsestrategier man anvender.

- **Grafemisk association:** Den primære læsestrategi, når man læser norsk, kaldes nogle gange “grafemisk association”. Det betyder egentlig bare, at man i sit hoved “lader” som om man læser dansk. Når et grafem (bogstav) afviger fra det forventede, associerer man til det mest nærliggende, fx (“av” til “af”)
- **Kontekstbaseret gættestrategi:** Når man støder på et rødt ord på norsk, vil det typisk være omgivet af grønne og gule ord. I mange tilfælde kan man derfor bruge den information, man får i de andre ord til at gætte, hvad det røde ord betyder i sammenhængen. Det kalder man en kontekstbaseret strategi.
- **Morfemstrategi:** Nogle af de gule ord bruger vi ikke på samme måde i dansk. Alligevel er det let at regne betydningen ud ved at se på ordets delelementer, som vi kalder morfemer. Ordet “bærekraft” bruger vi fx ikke på den måde på

dansk, men det er meget let at regne ud, hvad det betyder ved at lægge de to betydningsdele sammen og tænke på det tilsvarende danske ord bæredygtig.

- **Ordbogen:** Slå de røde ord op, hvis de ikke giver sig selv i kontekst

Kom godt i gang med at læse temaartiklen

Nu ved du lidt om, hvad du kan vente dig af sproglige udfordringer, når du skal læse temaartiklen. Husk, at det vigtigste er, at du læser med en aktiv læserindstilling, dvs. at du aktivt søger efter mening og genlæser afsnit, når du ikke finder den umiddelbart. For at få dig til løbende at bearbejde indholdet, er der indsat en række læsestop med refleksionsspørgsmål i artiklen.

NB! Fagordene kan give forståelsesudfordringer, fordi de i sig selv er komplekse - både på dansk og norsk. Fx er "antropocæn" et af de fagord, du skal lære. Fagordene er en del af det indhold, du skal tilegne dig gennem teksten og temadagen. Se også begrebskataloget her på siden. God fornøjelse!

Uddybning, hvis du vil vide mere: Nogle centrale forskelle mellem bokmål og dansk (jf. Brink 2021, s. 409)

- Hvis du kan læse dansk, vil du også umiddelbart kunne læse de fleste norske ord. Der er utallige ligheder og nogle mindre forskelle mellem de to skriftsprog.
- Det norske alfabet er identisk med det danske (inkl. æ, ø og å), men fx c og w bruges sjældent på Bokmål (det hedder sykkel på norsk, ikke cykel)
- Der er også andre mindre forskelle, som fx
 - Dansk g (skov) → norsk v (skog)
 - Dansk nd (finde) → norsk nn (finne)

- Dansk e (sten) → norsk ei (stein)
 - Dansk y (syg) → norsk ju (sjuk)
- Når man har vænnet sig til, at ordene staves lidt anderledes, er det sjældent, at det er selve stavemåden, der volder problemer.
 - Ordstillingen er også stort set identisk mellem dansk og bokmål. En mindre forskel er, at ejestedord placeres efter kerneleddet på norsk
 - Dansk mit barn → norsk barnet mitt
 - Nogle ord ligner umiddelbart, men betyder noget andet. Dem kalder vi "falske venner"
 - Norsk flink = dygtig
 - Norsk grine = græde
 - Norsk artig = morsom
 - Der kan forekomme ord, som ikke er umiddelbart genkendelige på dansk
 - Dra = rejse
 - Gutt = dreng
 - Helg = weekend

Reference

Brink, E.T. (2021). "Undervisning i nabosprog". I Nielsen, B. og Lieberkind, J. *Danskundervisning 1.-6.* Hans Reitzels Forlag.

Denne læseguide er skrevet til projektet Nordiske temadage i læreruddannelsen, der bygger på et Samarbejde mellem Københavns Professionshøjskole, Høgskolan i Kristianstad, Høgskolan i Volda og Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Universitet. Projektet er støttet af A.P. Møller Fonden.